SEJERØ KIRKEBØGER

Af R. Nielsen.

Der er 6 Kirkebøger fra Sejerø bevaret i Landsarkivet, nemlig en Kirkebog 1663—1724, do. 1725—1813, do. 1814—38, do. 1839—63, do. 1863—90 og do. 1890—91. Der har været een Kirkebog til, men den brændte tillige med Præstegaarden i 1678, da Svenskerne plyndrede paa Sejerø og stak Ild paa flere Gaarde.

Denne Kirkebog har ikke indeholdt ret mange Aar, rimeligvis kun Aarene ca. 1635—63. Denne Kirkebog omtaler Pastor Otto Grundtvig — Bedstefader til N. F. S. Grundtvig — i 1730, idet han skriver i Kirkebog 1724—1813: »Dom. p. 3. Epifan. 1730 begravedes en ældgammel Pige Anna Michelsdatter, om hvis Alder ingen af Landets Indbyggere vidste at give Underretning, men menes af de fleste, at hun var mere end 90 Aar; hun var født her paa Landet (ɔ: Sejerø); men Kirkebogen, hvorudi hendes Daab var indført, blev i Sognepræst Oluf Pochsteins Tid ved Præstegaardens Afbrændelse lagt i Aske«. Det er for Resten ganske mærkeligt, at denne Kirkebog brændte, mens den Kirkebog (1663—1724), som Præsten skrev i, blev reddet. Præsten har maaske glemt at tage den fuldskrevne Kirkebog med.

Ved Gennemlæsningen af Kirkebog 1663—1724 bliver man ogsaa klar over, at der har været en Kirkebog før denne, idet »Daab« begynder med 12. S. e. Tr. 1663 (der er kun 6 »Døbte« i 1663, mens der ellers i de følgende Aar er ca. 15 »Døbte« aarlig), og Vielser begynder med Allehelgensdag, og Begravelserne begynder 4. Maj 1663 med

følgende Drukneulykke: »Ved en meget ulykkelig Hændelse druknede disse efterskrevne, som de med en Baad skulde lægge i Land fra Mads Mortensens Skude: Søfren Marcussen, Præst i 9 Aar ? Mdr., 35 Aar, som med nogle andre efter Hans kgl. Majestæts Ordre skulde taksere forskrevne Skudes Drægtighed«. Derefter følger Navnene paa fire Sejerøboere, som druknede tillige med Præsten.

Skønt der er forløbet over 250 Aar, siden denne Begivenhed skete, findes der den Dag i Dag Sejerøboere, der kan fortælle den, og man siger, at den skete i Bugten ved Bøel ved Nordsiden af Sejerø. Det er ogsaa meget rimeligt, da denne Bugt er den bedste Ankerplads ved Sejerø. Man fortæller ogsaa, at Sejerøboerne var Skyld i, at Præsten druknede. De er maaske blevet uenige med ham under Opmaalingen af Skibet, og derfor har de villet hævne sig paa ham, da de roede i Land. Det har dog sikkert ikke været Meningen, at fire Sejerøboere skulde drukne. Ingen ved dog noget bestemt herom.

De to ældste Kirkebøger er førte, som Præsterne selv ønskede det. Derfor bliver Indførelserne meget uensartede, indtil en autoriseret Kirkebog bliver indført i 1814.

Oluf Pochstein (1663—82) skrev blot Brudgommens og Brudens Navne og Navnet paa den By, som Bruden stammede fra, men sjældent, hvor Brudgommen stammede fra. Forloverne nævnes ikke.

Ved Daab nævner han blot Forældrenes Navn, men ikke ret tit Stilling og Bopæl. Der var kun 6 Slags Bestillinger paa den Tid: Gaardmand, Husmand, Smed, Snedker, Skræder og Skomager. Saa var der de to Embedsmænd: Præst og Degn. Enkelte Gange nævnes Møller, Skipper og Hyrde.

Ved saa godt som alle Dødsfald nævnes den By, hvori den afdøde havde boet. Der var dengang 3 Byer paa Sejerø: Sejerby (Kirkebyen), Kongstrup og Mastrup.

Henrik Hag (1682—88) førte i de første Aar Kirkebogen paa samme Maade som Pochstein; men fra 1686—

1813 er alle Trolovelser og Vielser ført omtrent ens. Foruden Navnene paa Brudgom og Brud findes Navnene paa Forloverne med Oplysning om deres Slægtsskab med Brudgom og Brud. Desuden er der nu 3 Datoer: Den Dag, da Forloverne var hos Præsten, Trolovelses- og Vielsesdagen. De to sidste Dage var næsten altid Søn- eller Helligdage til 1814. Trolovelsen ophørte i 1797.

Erik Christoffersen (1689—1704) nævner næsten altid Bynavnet ved Daab og Begravelser.

Jens Sleth (1704—24) anfører kun Faderens Navn, Stilling og Bopæl ved Daab. En afdøds Stilling og Bopæl omtales ogsaa.

Pastor Hornbech (1725—31) er den Præst, der har ført Kirkebogen daarligst. Han skriver ofte blot saaledes: 13. S. e. Tr. 1725 blev Niels Andersens Datter døbt og kaldt Anna. I 1727—28 førte han ikke Kirkebogen.

Otto Grundtvig (1732—60) fulgte i hans Spor, og Kirkebogen blev ikke ført ret godt i hans Tid; dog har han næsten altid noteret den By, den døbte eller afdøde stammede fra. Hans Søn, Jørgen Grundtvig, (1760—72) førte Kirkebogen paa samme Maade.

Da Peder Jensen Schmidt blev Præst i 1772, føjede han Stilling til Navnet, mens Hustruens Navn stadig mangler ved Daab lige til 1801, da Jørgen Raffenberg blev Præst.

I Aarene 1663—1891 er der født 3410 Børn, hvoraf 3272 er levendefødte, mens 138 er dødfødte; af de levendefødte er 83 uægte, og af de dødfødte er 3 uægte. Ca. 20 uægte Børn blev senere regnet for ægte, idet deres Forældre giftede sig. Der har været 61 Tvillingfødsler, hvoraf de 4 var uægte, og et Par Tvillinger var dødfødte. I ældre Tid døde de fleste Tvillinger straks efter Fødslen. Der er født Trillinger (2 Drenge og 1 Pige) een Gang. Det var 17. Juni 1812. Det var Gmd. Christen Hansens Hustru, Marie Mogensdatter, i Kongstrup (Gaard Nr. 5), der fødte disse tre Børn. Hmd. Peder Olsens (død 1870) Hustru,

Karen Hansdatter, (død i 1890'erne) fødte 3 Gange Tvillinger, der alle døde som spæde. De fleste uægte Børn døde.

I Aarene fra 1663 til 1700 fødtes der gennemsnitlig 14—15 Børn om Aaret. Det højeste Antal er 21 i 1677, 1681 og 1692, og det laveste Antal er 7 i 1687. Der er altsaa en ikke saa lille Forskel paa det aarlige Antal Fødsler i disse Aar.

Dødeligheden blandt de spæde Børn var temmelig stor. 1664 fødtes 17 Børn, hvoraf de 4 ikke blev et Aar gamle. I 1665 fødtes 14 Børn hvoraf 4 døde som spæde. I 1666 fødtes 16 Børn, hvoraf 7 døde som spæde. I 1667 fødtes 15 Børn, hvoraf de 6 døde som spæde. I 1668 fødtes 13 Børn, hvoraf 9 døde som spæde. I 1669 fødtes 20 Børn, hvoraf 5 døde som spæde.

Det kan heraf ses, at hvert tredie Barn døde, før det blev eet Aar.

Fra 1663 til 1700 døde der gennemsnitlig 11—12 Mennesker aarlig. Ved Aar 1700 er der saa et Fødselsoverskud paa godt 100 Mennesker.

Hen imod Slutningen af det 17. Aarhundrede begynder Antallet af Fødsler at tage af, og fra 1700—1750 fødes der kun gennemsnitlig 10—11 Børn om Aaret. Det højeste Antal er 19 Børn i 1702, og det laveste er 4 i 1749. Der døde 9 eller 10 Mennesker aarlig. Det højeste Antal Dødsfald er 22 i 1730 (7 Børn under eet Aar, ellers mest gamle Folk) og 21 i 1739 (5 Børn omtales som døde af Børnekopper; desuden døde 7 andre Børn, der maaske ogsaa er døde af Børnekopper). Det færreste Antal Dødsfald var 1 i 1749. I disse 50 Aar er Fødselsoverskuddet omkring 50 Mennesker.

I Aarene 1750—1800 fødtes der gennemsnitlig 11—12 Børn aarlig. Det største Antal Fødsler er 19 i 1784, og det mindste Antal er 5 i 1753. Antallet af Fødsler er altsaa stigende i dette Tidsrum; det er navnlig i 1790'erne, at det stiger.

I samme Tidsrum døde der 10—11 Mennesker gennem-

snitlig om Aaret. Det største Antal Dødsfald var 17 i 1763 og 1771 og det mindste Antal 5 i 1785. Dødeligheden blandt Spædbørn bliver mindre.

Der blev altsaa kun et lille Fødselsoverskud for disse 50 Aar.

I de første Aar efter 1800 er der mange Fødsler (22 i 1803). De daler lidt igen mellem 1814—27 (20 i 1822, men kun 9 i 1827), hvorefter de stiger i 1830'erne (19 i Gennemsnit; 31 i 1834 og 23 i 1837), uforandret i 1840'erne; de stiger saa ikke saa lidt i 1850'erne (25 i Gennemsnit), falder lidt i 1860'erne (22—23 i Gennemsnit), daler lidt i 1870'erne (21—22 i Gennemsnit; i 1875 fødtes 33 Børn; det er det største Antal i noget Aar). De daler atter lidt i 1880'erne (20—21 i Gennemsnit; der er kun 14 i 1889).

I det 19. Aarhundrede er Antallet af Fødsler jævnt stigende til omkring Midten af Aarhundredet, hvorefter det tager jævnt af igen. Der var nemlig mange børnerige Familier omkring Midten af Aarhundredet. Flere Ægtepar havde 10—12 Børn.

Hen imod 1800 og i de følgende Aartier er Dødsfaldene forholdsvis faa. Der er et ikke saa lille Fødselsoverskud hvert Aar. Dødeligheden blandt Spædbørn tager af.

I 1814—29 døde 18 Spædbørn, det vil sige godt et Barn om Aaret. Det største Antal Dødsfald — 36 — fandt Sted i 1801. 23 Børn døde. Sejerø blev hjemsøgt af Børnekopper og Halssyge (det er enten Difteritis eller en anden Halssygdom). I 1802 dør der 15 Mennesker, hvoraf de 5 var Børn. I 1810 døde 20 Mennesker, hvoraf 7 var Børn, og i 1813 atter 20, hvoraf de 13 døde af Forraadnelsesfeber (Tyfus), og det var navnlig Folk i den kraftigste Alder.

I Aarene 1814—29 døde der gennemsnitlig 7—8 Mennesker aarlig (19 i 1828 og 2 i 1815, hvis Degnen har noteret alle Dødsfald). I 1830—40 stiger Antallet af Dødsfald noget (10—11 i Gennemsnit). I 1840'erne stiger Antallet atter (12—13 i Gennemsnit), hvilket skyldes, at der døde 27 Mennesker i 1846 og 28 i 1847. Tyfus hærgede Øen i

disse to Aar. I 1845 dør kun 5 Mennesker. I 1850'erne daler Antallet af Dødsfald lidt (11—12 i Gennemsnit). Der døde 24 Mennesker i 1854. Der var Dysenteri eller Blodgang paa Øen. Der døde 6 Mennesker i 1859. I 1860'erne er Antallet af Dødsfald uforandret. I 1863 døde der 26 Mennesker, hvoraf de 19 var Børn; en eller anden Børnesygdom maa have været paa Øen; men der nævnes intet derom. Der døde kun 4 Mennesker i 1864. I 1870'erne stiger Antallet af Dødsfald lidt (12—13 i Gennemsnit). Der døde 6 i 1875 og 19 i 1878. I 1880'erne daler Antallet af Dødsfald lidt (11—12 i Gennemsnit). Der døde 7 i 1889 og 16 i 1885.

Der er i Aarene 1663—1891 døde i alt 2512 Mennesker, og der er født 3410. Der bliver altsaa et Fødselsoverskud paa 898 Mennesker. I samme Tidsrum er der kommet ca. 100 fremmede Mennesker til Øen og har bosat sig der. Der er altsaa en Tilvækst paa ca. 1000 Mennesker.

Jeg har paa Grundlag af Kirkebog 1663—1724 foretaget en Folketællng 1. Januar 1664 og fik som Resultat, at der var ca. 300 Mennesker paa Øen. Omkring 1700 har der været nogle flere Mennesker (ca. 330). Folkemængden tager saa lidt af til omkring Midten af det 18. Aarhundrede (da er der ca. 300), hvorefter den stiger lidt, saaledes at der ved Folketælling i 1787 er 328 Mennesker. Saa stiger Folkemængden saa meget, at der i 1860 er 688 Mennesker, altsaa over dobbelt saa mange som i 1787; i 1890 er der 767 Mennesker; men hvis man nu lægger Fødselsoverskud og Tilflyttere til de 300 Mennesker, som var der i 1664, skulde der i 1890 have været ca. 1300 Mennesker; da der nu kun er 767, har altsaa over 500 Mennesker forladt Sejerø i Aarene 1663—1891.

Hvis jeg havde haft Lejlighed til at gennemse Nabosognenes Kirkebøger (Raklev, Føllenslev, Odden o. s. v.), vilde jeg sikkert have fundet en Del Sejerøboer der. Mange Sejerøboer er ogsaa udvandret til fremmede Verdensdele: Amerika og Australien. Ikke saa faa Sejerøboer for til Søs, vendte aldrig hjem, men døde i fremmede Lande. Jeg

har kendt f. Eks. tre Brødre, der døde som Sømænd af gul Feber i Sydamerika. Om mange Sømænds Død fik man aldrig Besked. Enkelte Sømænd nævnes dog i Kirkebogen. I November 1824 døde Sømand Christen Nielsen paa en Rejse fra Marseille, 24 Aar. 14. Februar 1818 døde Dorthe Jensdatter, Hmd. i Sejerby Laurs Christensens Enke eller Hustru, 70 Aar. »Hendes Mand Laurs Christensen er for mange Aar siden bortrejst for at fare til Søs, og det vides ikke, om han er levende eller død.« I Folketælling 1787 nævnes, at Laurs var rejst bort, antagelig i 1774. Han kom aldrig tilbage til Sejerø. Som det gik Laurs, er det gaaet mangen en Sømand.

Som tidligere omtalt havde de fleste Ægtefolk mange Børn i tidligere Tid; men mange af Børnene døde som spæde. Til Eksempel kan nævnes: 16. December 1739 blev Bodil Nielsdatter, salig Søren Michelsens Enke, begravet, 83 Aar, »gift da hun var 23 Aar, levede i Ægteskab 42 Aar, avlede 14 Børn, som alle straks døde, Enke paa 18. Aar.«

Gmd. Gert Pedersen i Mastrup (død 1817, 70 Aar) havde med een Kone 14 Børn; men kun to blev voksne, Resten døde som spæde.

Den Mand, der har avlet flest Børn, er Gmd. Mogens Andersen i den nederste Gaard (Nr. 10) i Sejerby. Han var Fader til 20 Børn og var gift 3 Gange. Han blev begravet 5. Juni 1802, 83 Aar, og kun 7 af Børnene overlevede ham. Hans Bedstefader, der ogsaa hed Mogens Andersen (død 1697) havde 16 Børn med to Koner; kun 5 blev voksne.

Gmd. Jens Nielsen i Borrebjerggaarden i Sejerby var gift 2 Gange og havde 18 Børn (14 med den første Kone). Han døde hen imod 1900.

Gmd. Anders Pedersen (død 1886, 75 Aar) i Horsekærgaarden havde 13 Børn med een Kone; de 10 af dem blev gifte og fik mange Børn (to af dem fik hver 12 Børn).

Gmd. Hans Rasmussen i Kongstrup (død 1865) havde med to Koner 15 Børn; de 13 blev voksne og gifte.

Gmd. Hans Christensen i Kongstrup (død 1767, 64 Aar) havde med to Koner 17 Børn.

Ingen Kone fik over 14 Børn.

Der var næsten ingen barnløse Ægteskaber i gamle Dage. Der er vist kun en 3—4 barnløse Ægteskaber før 1800; men i det 19. Aarhundrede er der mange. Jeg kender ca. 40 barnløse Ægteskaber paa Sejerø, hvilket er et forbavsende stort Antal, og det er ganske uforstaaeligt. Desuden var der mange Ægtefolk, der kun havde eet Barn. Det var, ligesom der i 1870—90'erne kom en stærk Reaktion over for de mange Fødsler i 1850—60'erne.

Der blev i Aarene 1663—1891 viet 783 Par; lægges der 2 ikke noterede Vielser til, bliver det 785. Det er 3—4 Vielser i Gennemsnit om Aaret.

Det største Antal Vielser, ialt 11, var i 1797; der var 10 i 1856, 1882 og 1889. I 1670, 1677, 1694 og flere andre Aar var der ingen Vielser. Efter 1814 er der Vielser hvert Aar (dog ikke i 1860). Der er færrest Vielser i det 18. Aarhundrede.

4 er det højeste Antal Gange, en Mand har været gift. Det var meget almindeligt, at en Mand var gift 2 Gange, nogle 3 Gange. En Kvinde var aldrig gift mere end 2 Gange.

Der var ikke saa faa Mennesker, der naaede en høj Alder. Cidtze Madsdatter i Sejerby døde i 1666, 72 Aar gammel, Valborg Andersdatter i 1667, 73 Aar, Mogens Poulsen i Sejerby i 1669, 83 Aar, og Jesper Nielsen i Sejerby i 1672, 86 Aar.

329 Mennesker blev over 70 Aar; af dem blev ikke saa faa over 90 Aar.

Det ældste Menneske paa Sejerø er Poul Pedersen, der døde i 1741, 98 Aar gammel. Han havde deltaget i flere Krige som Matros, bl. a. i den skaanske Krig (1675—79).

Af Kirkebøgerne fremgaar det, at de nuværende Sejerøboere udgør een stor Slægt, og de stammer i 8—11 Slægtled fra de Sejerøboer, der i 1663 boede paa Sejerø.

Vælger man et eller andet Ægtepar i 1663 eller i de nærmest følgende Aar og fører dets Slægt frem i Tiden, bliver det Stamfædre til alle nulevende Sejerøboer. Der er vist ingen Tvivl om, at de nuværende Sejerøboer gennem mangfoldige Slægtled stammer fra de Mennesker, der for Tusinder af Aar siden bosatte sig paa Øen. Ved Hjælp af Dragsholm Slots Lensregnskaber kan man føre Slægterne tilbage til 1591. I Tidens Løb er der dog kommet ikke saa faa fremmede til Øen fra andre Sogne (Odden, Højby, Føllenslev, Vallekilde, Raklev, Tunø, Samsø o. s. v.). Nogle Jyder er ogsaa kommet dertil. Til Gengæld har saa mange Sejerøboere forladt Øen og bosat sig andetsteds.

Fra Kirkebøgerne kan man faa en Del Oplysninger om Øen og dens Beboere.

Kun en eneste Gaard i Sejerby har Navn, og den kaldes Hovgaarden, hvilket Navn nævnes af og til i det 17. og 18. Aarhundrede. Denne Gaard ligger nærmest ved Kirken. Rimeligvis har Gaarden faaet sit Navn efter et hedensk Offersted, Hovet, der har været, hvor Kirken nu ligger.

Den vestligste Del af Sejerby nær ved Kirken kaldes Vesterballe, og dette Navn nævnes i det 17. og 18. Aarhundrede. Den lige overfor liggende østlige Del af Sejerby kaldes Østerballe. Den nederste og nordligste Del af Sejerby kaldes Stakkesti lige til omkring 1800. Ingen nulevende erindrer disse Navne. De blev ofte føjet som Tillægsnavne til Mænd.

Et Barn blev i Almindelighed kun døbt med eet Navn til ca. 1750. Saa begynder man at give Børnene 2 eller 3 Navne. Efternavnet noteres ikke før efter 1814.

De almindeligste Drengenavne var Hans, Jens, Søren, Niels, Peder, Anders, Rasmus, Michel, Mogens og Dines; sjældnere Navne var Christen (Christian først efter 1800), Erik, Jacob, Jesper, Knud, Laurits (Laurs), Lars, Mads, Morten (Martin), Ole (Oluf), Poul, Jørgen, Kristoffer og Stephan (Steffen). Jesper, Knud og Michel bruges ikke

efter 1800. De øvrige Navne blev benyttet gennem hele det 19. Aarhundrede. Bertel, Bertram, Broder (Broer), Frantz, Isak, Johan, Johannes, Julius, Anton, Daniel, Hendrich, Frederik, Samuel, Thomas, Thor, Thorvald, Otto og Zeiler bruges kun nogle Gange.

De almindeligste Pigenavne var: Anne (Ane), Anna, Karen, Maren, Mette, Bodil, Dorthe, Kirsten, Ludtze (Lucie), Ingeborg, Sidse (Sidtzel), Marie og Johanne. Marie og Johanne bliver brugt meget i det 19. Aarhundrede. Lucie og Sidse er for længst gaaet af Brug. Sjældnere Navne var: Ellen, Else, Bente, Valborg, Margrethe, Lisabeth (Elisabeth eller Lisbeth), Magdalene (Malene) og Frederikke. — Tolerantz, Pernille, Gertrud, Birte (Birrete), Gundel, Susanne, Oline, Eline, Appoline, Jørgine, Nielsine, Rasmine, Mine, Vilhelmine, Nikoline, Kristine, Sofie, Dorthea, Kamilla, Thora, Martha og Eleonora bruges kun nogle Gange. Petrine bliver et almindeligt Navn i den sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede.

Cathrine og Kirstine bruges meget i sidste Halvdel af det 18. og i det 19. Aarhundrede sammen med et andet Navn, f. Eks. Marie Cathrine (Sejerøsk: Marktrin — Tryk paa »trin«), Anne Cathrine (Anktrin), Sidse Kirstine (Siskstein) og Mette Kirstine (Mekstein).

I gamle Dage fik et Barn Faderens Fornavn til Efternavn med Tilføjelsen »sen«, hvis det var en Søn, og med Tilføjelsen »datter«, hvis det var en Datter. Hvis en Mand hed Hans, fik hans Søn Efternavnet Hansen og hans Datter Efternavnet Hansdatter. Ca. 1852 begyndte man at bruge Faderens Efternavn til hans Børn, og man brugte saa »sen«-Endelsen baade til Drenge og Piger.

Det hændte ofte, at to Mænd havde samme Navn samtidig. For at skelne dem fra hinanden kaldte man den ene »Gamle« og den anden »Unge« eller »Store« og »Lille«, f. Eks. Gamle Peder Rasmussen og Unge Peder Rasmussen, der levede omkring 1800.

Foruden de tidligere nævnte Stillinger nævnes efter

1800 Indsidder (det vil sige en Mand, som boede med sin Familie f. Eks. i sin Faders Gaard og hjalp ham med Bedriften. — I det 18. Aarhundrede nævnes enkelte Gange Indister som en Stilling for gamle Folk, hvilket vel maa svare til Aftægtsfolk), Baadfører, Fisker, Fattiglem, Bager, Bagersvend, Møllersvend, Sømand, Forpagter, Parcellist og Mejerist (efter 1889).

Ret mange Gange synes slemme Sygdomme med mange Dødsfald ikke at have hjemsøgt Sejerø. Pest, Kolera eller lignende har aldrig været paa Øen, skønt man kunde mene, at hjemkomne Sømænd kunde have ført Smitte med sig; men det har altsaa ikke været Tilfældet.

I 1664 døde der 14 Børn og unge Mennesker, saa en eller anden smitsom Sygdom har sikkert været der. Det samme er Tilfældet i 1677, da 18 Børn og unge dør. I 1681 døde 26 Mennesker, næsten ingen ældre; der har da rimeligvis ogsaa været en smitsom Børnesygdom. Der var Børnekopper paa Sejerø i 1739, i 1756 (2 Børn i Alderen 5—13 Aar døde af Børnekopper; samme Aar døde en Kone og hendes voksne Søn samtidig i Kongstrup) og i 1801.

I 1788 døde en Gaardmand, hans Kone og halvvoksne Søn i Kongstrup samtidig; i alt Fald blev de begravet i een Grav paa samme Dag. De er muligvis døde af en eller anden smitsom Sygdom.

I Tiden fra 27. Juli til 24. August 1828 døde 11 ældre Mennesker, maaske af Influenza.

Fra 1. September 1846 til 30. Maj 1847 døde 20 Mænd og 15 Kvinder af Tyfus. En Gaardmand og hans to voksne Sønner i Sejerby døde af Tyfus. Sejerøboerne kalder Tyfus for »Sygen«, og Erindringen om den har holdt sig til vore Dage.

I 1854 døde 3 Drenge og 8 ældre Kvinder af Blodgang (Dysenteri).

28. Juni 1874 døde Aftægtsgaardmand Jens Jensen paa Vester af naturlige Kopper. »Paa Grund af Koppeepidemien blev han begravet inden 24 Timer.«

At der ogsaa blev holdt Høstgilder paa Sejerø, kan ses af følgende. 23. September 1832 døde Niels Jørgensen, Husmand paa Ørren, 69 Aar, af et apoplektisk Tilfælde ved et Gilde (Høstgilde) hos Gmd. Hans Rasmussen i Kongstrup.

Man faar ogsaa lidt at vide om, hvad Sejerøboerne brugte som Brændsel i gamle Dage.

12. S. e. Trin. 1808 begravedes Ellen, Niels Jensens Datter, »som mistede Livet derved, at et Læs Fladtørv væltede paa hende, og hendes Halshvirvel gik af Led«. Fladtørv kaldes de Tørv, man gravede af Fællederne. De bestod af Muldjord med Græs paa. Det var ikke noget godt Brændsel.

En Mormonprædikant var paa Sejerø i 1850'erne.

Herom berettes følgende i Kirkebogen: 27. Juni 1857 døde Karen Rasmusdatter, Enke efter forhenværende Gmd. Jørgen Jensen; »hun var bleven døbt af Mormonerne og hørte til denne Sekt ved sin Død, meddelt af Datteren Kirsten Jørgensdatter«. »Hun rejste senere til Mormonernes By »Saltsøstaden« i Nordamerika og blev 2. Kone«.

Om Krigstider berettes der i Kirkebøgerne. Under den skaanske Krig flygtede ikke saa faa Sejerøboer i 1678 til Føllenslev Sogn paa Sjælland. Svenskerne hærgede meget voldsomt paa Øen. Der nævnes nemlig nogle Sejerøboer, der blev født i Føllenslev, og nogle, som blev begravet der.

I 1710 døde Niels Olsen af Sejerby og Peder Michelsen af Kongstrup i København, da de kom i Land fra Flaaden.

I April 1715 blev Lars Andersen og Maren Hansdatter trolovet; men de blev først viet i Juli 1716, »da Brudgommen var til Orlogs og opholdt sig om Vinteren paa Rygen«.

I 1772 nævnes en Matros Anders Larsen, der døde paa den kgl. Flaade i Middelhavet.

I 1809—12 var der indkvarteret Soldater paa Sejerø. Der nævnes af og til Officerer og menige Soldater i Kirkebogen (Se min Bog om Sejerø: Sejerø Sogns Historie, Side 172—79).

Mange Sejerøboer deltog i Krigene 1848—50 og 1864 baade til Søs og til Lands. Kun een Soldat fra Sejerø blev dødelig saaret under Tilbagetoget paa Als. 20. Juli 1865 døde Peder Thorsen, 24 Aar, Ungkarl og Invalid efter Kampen paa Als i Juni 1864.

I Kirkebøgerne til 1814 har Præsterne af og til givet Folk et Skudsmaal, naar de var døde.

24. April 1691 begravedes Michel Nielsen, 68 Aar, »et ærligt Guds Barn«.

10. April 1703 begravedes hæderlige og vellærde Karl, Jørgen Nielsen, som i 3 Fjerdingaar havde været beskikket Vikar efter afgangne salige forrige Degn Jacob Jensen Rahr og siden ordineret Degn her paa Øen i ½ Aar, 24 Aar 7 Mdr. gammel.

1. Febr. 1723 begravedes hæderlige og vellærde Mand Hans Willadsen her paa Øen, som efter 23 Aars Kirketjeneste saligen hensov den 28. Januar, efter at han havde levet her i Verden i 49 Aar 6 Mdr.

At der ogsaa i gamle Dage var oplyste Bønder, som kunde læse og skrive, viser følgende: 21. S. e. Tr. 1730 begravedes Niels Søfrensen, Gmd. af Sejerby, Skriver til dette Birketing (Sejerø Birk); »men ingen Ligprædiken blev holdt; hvad Aarsagen dertil var, overlader jeg til Gud«. Han blev 64 Aar gammel.

Niels Søfrensen var Nabo til Præsten, der paa denne Tid havde en heftig Strid med Bønderne. Niels har maaske været en af hans værste Fjender, og derfor har Pastor Hornbech ikke villet holde Ligprædiken. Nielses Familie har maaske heller ikke villet bede ham derom.

4. Juli 1748 begravedes Søren Pedersen, Østerballe, Foged, Dommer og Kirkeværge, »som af sin modne Forstand, ædle Hjerte og uskrymtet Gudsfrygt var et rart Eksempel blandt sit Folk«, 46 Aar gammel.

3. Januar 1781 begravedes Jørgen Poulsen, 45 Aar 2 Mdr., »en ærlig og gudfrygtig Mand«.

Der fortælles ogsaa om nogle Drukneulykker.

11. Juli 1664 druknede ved en ulykkelig Hændelse disse efterskrevne mellem Sejerø og Kalundborg: Hans Sørensen, Degn paa 7. Aar, 25 Aar, Niels Jensen, en gammel Bonde i Sejerby, 50 Aar, Rasmus Pedersen, Ungkarl, 24 Aar, og Peder Pedersen Smed, 22 Aar. De to sidstnævnte drev 3 Uger derefter i Land paa Sejerø, mens Degnen og Niels Jensen drev i Land paa Odden og blev begravet der.

I Maj 1767 begravedes Store Jens Nielsen af Sejerby, som 8. Maj blev fundet død i Havet, formodentlig bortrevet af Strømmen, da han nøgen var gaaet ud i Havet for at skyde Sælhunde, 53⅕ Aar.

30. Oktober 1825 druknede Hmd. og Baadfører Jens Nielsen i Kongstrup, 31½ Aar, og hans Svoger, Ungkarl Rasmus Hansen i Kongstrup, 18 Aar, paa en Rejse fra Helsingør med Jens Nielsens Baad.

Svensk Greve Adam Axel Horn, der som Pensionær opholdt sig hos Pastor Schram, omkom paa Havet 22. Januar 1826 ved Uforsigtighed at vove sig ud paa Fiskeri og blev funden drivende i Havet mellem Sejerø og Nekselø.

Om Tragedier paa Havet fortælles følgende:

2. September 1685 »kom paa et Vrag hid til Landet (Sejerø) 4 døde Mennesker, som havde hjemme i Æbeltoft i Jylland: Skipper Jens Christensen Bro, som blev hensat efter Begæring i Vaabenhuset og siden (16. Oktober) ført til Æbeltoft, Anders Rasmussen Alleløff, Rasmus Rasmussen Hørberg og Jens Iversen Hørberg blev begravet her«.

28. Maj 1766 »blev fundet i Havet ved Mastrup en Mand, som blev jordet 30. Maj i Kirkegaardens Nordøsthjørne; efter indhentede Oplysninger var det Melchior Nielsen, Gmd. i Aagerup paa Refsnæs, som paa sin Hjemrejse fra Samsø med 2 andre i Februar 1766 druknede, 47 Aar; de to andre blev fundet ved Alleshauge og Ubberup og begravet der«.

31. August 1847 »begravedes Jens Andersen, Skipper fra Samsø, som kuldsejlede i Foraaret paa en Rejse fra

Aarhus til Samsø. Han blev skyllet op paa Vesterstrand, og der fandtes hos ham en Tegnebog med Breve og ca. 600 Rdl.«

Undertiden findes kun en kort Beretning. 25. Juli 1781 begravedes »en død, fundet i Havet ved Bybjerg«.

Der er ilanddrevet 24 fremmede døde Mennesker.

Jeg har nu lavet Stamtavler over alle Sejerøboerne, som jeg har delt i Gaardmands- og Husmandsslægter. I 1663 var der 20 Gaarde i Sejerby, 10 Gaarde i Kongstrup og 4 Gaarde i Mastrup. 2 Gaarde i Kongstrup blev nedlagt ca. 1723, og een Gaard i Sejerby nedlagdes i 1795.

I en Jordebog fra 1663 findes Navnet paa Fæsteren af hver Gaard paa Sejerø. Disse Fæsteres Slægt har jeg ført frem i Tiden ved Hjælp af Kirkebøgerne. Jeg har ogsaa benyttet Skøderne paa Øen 1667 til 1692 samt Folketællingerne 1787 og 1801 ved Udarbejdelsen af Stamtavlerne. Jeg har saa lavet Stamtavler for hver Gaard.

I flere Gaarde paa Sejerø har den samme Slægt boet i 200—250 Aar som Fæstere til 1805 og derefter som Ejere. Kun i en eneste Gaard — den nederste Gaard i Sejerby — har den samme Slægt boet siden 1663.

Indtil Frederik Rostgaards Tid (han ejede Sejerø 1710 til 1745) var Gaardene i hver By ulige store. Han gjorde ca. 1723 alle Gaardene i hver By lige store.

Naar en Fæster af en af de største Gaarde før 1723 døde, fik ofte en Fæster af en af de mindre Gaarde den større Gaard i Fæste, mens et af den afdødes Børn saa fik den mindste Gaard i Fæste; men efter at Gaardene er blevet lige store, ophører dette, da der nu ingen Fordel var ved at overtage en anden Gaard i Fæste. En Søn eller Svigersøn af en afdød Fæster fik saa i Almindelighed den afdødes Gaard i Fæste.

Foruden Gaardmændene var der ogsaa henved 30 Husmænd i 1663. Nogle af disse Husmandsslægter er uddøde, mens andre har forladt Sejerø. Der er ogsaa Gaardmandsslægter, som er uddøde.